

1. SAMMANFATTNING

Den snabbt ökande globala efterfrågan på kritiska och strategiska mineraler, driven av bland annat den rättvisa gröna omställningen och genomförandet av Parisavtalet, har lett till ett ökat tryck på Sida att engagera sig i gruvsektorn. Efterfrågan om stöd till gruvsektorn från partnerländer har samtidigt accelererat. Dessutom är detta ett område där Sverige har ett tydligt mervärde att bidra med ett samlat Team Sweden-arbete. Mot denna bakgrund har Sida utvecklat denna plan för det fortsatta arbetet för en ansvarsfull gruvsektor.

2. MÖJLIGHETER

Den globala efterfrågan på mineraler ökar snabbt, drivet av bland annat den gröna omställningen. För att 1,5-gradersmålet ska hållas inom räckhåll krävs att nationella klimatplaner (NDC) omsätts i snabb och genomförbar omställning. Inom ramen för Parisavtalet skärper NDC 3.0 fokus på prioritering, implementering och förutsättningar för investeringar. Elektrifiering, förnybar energi och klimatsmart industri är centrala delar i länders NDC:er och är beroende av tillgång till kritiska och strategiska mineraler.

Kina har idag en dominerande position i både utvinning och förädling av flera kritiska mineraler.

Samtidigt finns betydande fyndigheter i andra geografier inklusive i många av Sidas partnerländer, vilket skapar både utvecklingsmöjligheter och risker.

Utvinning av mineraler sker genom både den formella och informella sektorn. Den informella, hantverksmässiga, gruvindustrin sysselsätter cirka 40 miljoner människor, medan formell gruvdrift uppskattas sysselsätta 7 miljoner människor.¹

Att mobilisera privata och offentliga finansiella resurser inom gruvsektorn kan öka det finanspolitiska

Fotograf: Maria Liungman, Sida

utrymmet för utvecklingsändamål i en gynnsam investeringsmiljö, men de är i dagsläget otillräckliga. För att en ansvarsfull gruvsektor ska bidra till en grön rättvis omställning, inhemsk resursfördelning och skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck, behöver flera viktiga aspekter utvecklas:

- större lokal värdeförädling i utvecklingsländer som genererar produktiva arbetstillfällen och bättre levnadsförhållanden;
- god samhällsstyrning inklusive kapacitet hos offentliga aktörer, civila samhället och branschorganisationer att utveckla effektiva, tillförlitliga och transparenta institutioner;
- planering, genomförande, uppföljning och utökat ansvarsutkrävande i gruvindustrin och bland offentliga aktörer som säkerställer att mänskliga rättigheter inkl sociala upprätthålls inklusive rätten till en ren och hälsosam miljö;
- kapacitet och politisk vilja att generera inhemsk resursmobilisering och effektiva offentliga finansiella system för en rättvis resursfördelning för fattigdomsbekämpning; samt
- möjligheter till internationell handel som ofta kräver ökad kapacitet hos offentliga och privata aktörer att efterleva internationella handelsregler och hållbarhetsstandarder inklusive för handel med EU.

Behoven sträcker sig över hela värdekedjan. Återvinning och resurseffektivitet är viktiga men räcker inte för att möta behoven. Bearbetning och tillverkning sker vanligtvis utanför länder där mineraler utvinns, vilket innebär risker för en outnyttjad potential för utvecklingsländer.

¹ Intergovernmental Forum (IGF) on Mining, Metals and Sustainable development, Global Trends in Artisanal and Small-Scale Mining (ASM): A Review of Key Numbers and Issues, sid iv, 2017.

Sverige har en unik position som gruvnation att bidra till en ansvarsfull gruvsektor internationellt. Team Sweden Mining som leds av Business Sweden samlar gruvnationen Sveriges myndigheter, universitet och intresseorganisationer. Det är en ingång i det svenska gruvklustret som har potential att spela en katalytisk roll för Sverige att bidra till behoven inom ansvarsfull gruvsektor. Sveriges gruvindustri är globalt konkurrenskraftig och har förmåga att utveckla ny teknik och sätta ny standard för framtidens gruvor med höga krav på både miljömässig och social hållbarhet. Svensk utrustningsindustri är redan aktiva på flera relevanta marknader. Samtidigt finns en viss försiktighet från svensk gruvsektor, att på kort sikt investera i länder som förknippas med höga risker men intresse finns för förberedande arbete och identifiering av möjligheter pågå.

3. SIDAS BIDRAG TILL GRUVSEKTORN

Mot bakgrund av regeringens styrning och genomförande av strategier, har Sida sedan länge arbetat med gruvsektorn genom olika typer av insatser, men efterfrågan har accelererat under de senaste åren – både geografiskt och tematiskt – i takt med det ökade internationella och europeiska fokuset på kritiska och strategiska mineraler. Det finns ett ökande externt intresse för Sidas engagemang, bland utlandsmyndigheter och på Regeringskansliet (RK) för ansvarsfull gruvsektor, bl.a. till följd av efterfrågan från mineralrika länder (LIC/LMIC), svensk gruvindustris intresse och frågans geo-ekonomiska och politiska relevans (EU Global Gateway). Intresset för ansvarsfull gruvsektor ökar också från andra svenska aktörer såväl inom den svenska gruvsektorns ekosystem som civila samhället.

Sida bidrar framförallt genom gåvofinansierade insatser på såväl global, regional och bilateral nivå inom institutionellt samarbete, demokrati och mänskliga rättigheter samt sociala, miljö och klimat frågor. Sammanlagt uppgår avtalat belopp för området gruvsektor per sista december 2028 till cirka 700 miljoner kronor. Nuvarande insatser genomförs huvudsakligen i samarbete med Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) (ITP), Statens Naturvårdsverk (SNV), Luleå Tekniska Universitet (LTU), Näringslivets Internationella Råd (NIR) samt genom internationella och enskilda organisationer.

Sidas UTS²-verktyg för ansvarsfull gruvsektor erbjuder en flexibel möjlighet att avropa en bredd av teknisk kompetens genom SWECO. Det möjliggör ett mer proaktivt sätt att utvidga tillgången till spetskompetens för studier, kapacitetsuppbyggnad och i genomförandet av insatser.

Sidas specifika mervärde sammanfattas i Box 1.

Box 1. Sidas mervärde

- Gedigen erfarenhet av att **stärka kapacitet i samarbetsländer kring demokrati & mänskliga rättigheter, miljö & klimat, lokalt innehåll i mineralvärdekedjan samt konfliktfrågor.**
- Erfarenhet av att **mäkla kontakter** med och mellan utvecklingsaktörer. Förmåga att skapa kontakter med regeringar, utvecklingsbanker, EU, Världsbanksgruppen, FN-organisationer och andra som formar förutsättningar och regelverk och som arbetar med att skala upp näringslivets engagemang i utvecklingsekonomier.
- Är **pelargranskad** för samarbete med EU.
- Har **myndighetssamarbete** med en rad relevanta svenska myndigheter.
- Förmåga att engagera **expertkompetens**, såväl tematisk som geografisk, för att skapa förutsättningar för reformer, kapacitetsutveckling och skapa förutsättningar och dela risk för investeringar i länder som behöver det mest och inom områden där privata investeringar kan ge effekter för fattigdomsminskning och hållbar utveckling.
- Har verktyg och förmåga att bidra till privatsektorutveckling och möjliggöra investeringar i utvecklingskontexter med **gåvobaserade och katalytiska finansieringsinstrument, garantier och globala investerarnätverk.**
- Genom sitt utbredda nätverk av **civilsamhällesorganisationer**, mäkla kontakter med lokala miljö- och människorättsförsvarare och experter, samt facilitera deras medverkan i de konsultationer som måste ingå i "human rights and environmental due diligence-processer" (HREDD).
- Har **utsänd personal** vid ett flertal **utlandsmyndigheter i länder av intresse för ansvarsfull gruvsektor** och god inblick i den nationella och lokala miljön, liksom möjlighet till regionala satsningar.
- Bidrar med **gåvomedel och garantier** som kan lyfta av risk och mobilisera kapital för hållbar utveckling

4. TEAM SWEDEN

Sverige har ett tydligt mervärde inom ansvarsfull och hållbar gruvdrift, inklusive starka myndigheter, god kunskap inom miljö, demokrati och mänskliga rättigheter samt, tekniskt kunnande och konkurrenskraftiga svenska lösningar. Därför arbetar Sida strategiskt och samordnat tillsammans med övriga aktörer i Team Sweden, och med EU och näringslivet för att öka utväxlingen av det samlade svenska erbjudandet och stärka Sveriges bidrag till både utvecklingsmål och den globala gröna omställningen.

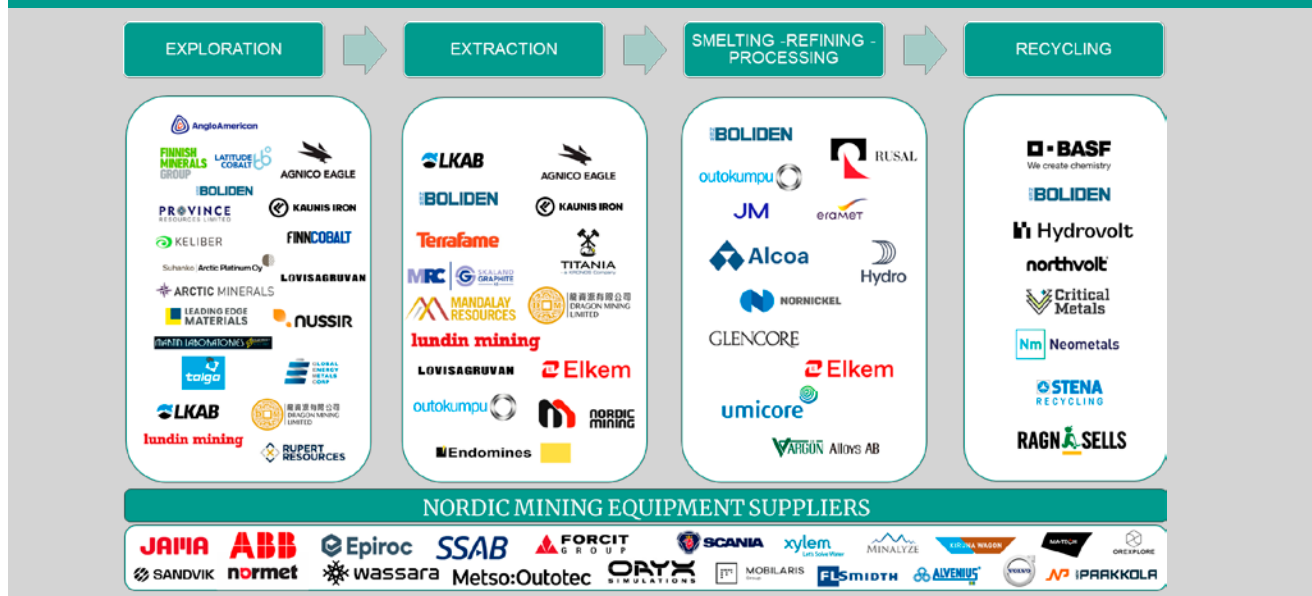
2 Uppdragsfinansierat tekniskt samarbete.

Sida genom Team Sweden och den svenska resursbasen, har utvecklat en portfölj av möjliga insatser som mobiliserar klimatfinansiering för att påskynda genomförandet av NDC:er i utvalda samarbets- och fokusländer. Investeringar i ansvarsfull gruvsektor kan bidra ett utökat och effektiviserat klimatbistånd. Samarbetet inom Team Sweden bidrar med att stärka Sveriges internationella klimatarbete och storskaliga investeringar för att påskynda en rättvis grön omställning på landnivå.

Sida deltar i Team Sweden Strategiska Projekt som innebär ett nära samarbete med exportkredit-

nämnden (EKN), Svensk Exportkredit (SEK), Swedfund och Business Sweden för att kraftsamla kring ett svenskt erbjudande relaterat till handel och bistånd. Gruvsektorn är prioriterad med fokus på svensk utrustningsindustri. Sida kan bidra genom såväl långsiktiga kapacitetsstärkande insatser (ITP men även PPDP-instrumentet) som mer flexibla och kompletterande verktyg relevanta för olika typer av förberedande arbete, studier och stöd till lokala parter för att minska risker relaterade till hållbarhet och finansiering.

The Nordic mining cluster

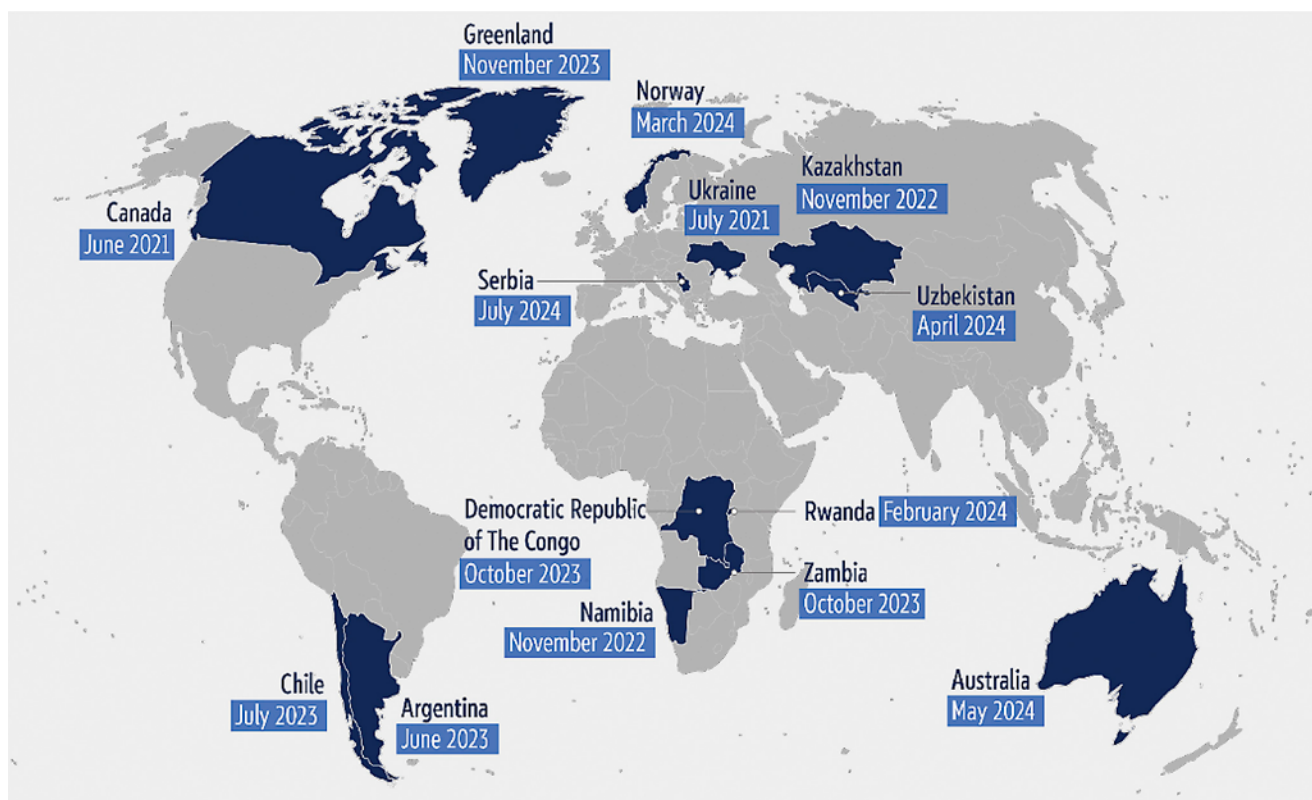
Figur 1: Översikt över nordiska företag inom gruvklustret fördelat på utforskning, framställning, smältning/raffinering, återvinning och utrustning³

5. EU OCH GLOBAL GATEWAY

Sida engagerar sig fortsatt i samarbete med EU inte minst genom Global Gateway, Kommissionens "Investment Hub" liksom bilaterala samarbeten eller Team Europe initiativ med Team Sweden. EU samarbetet inom "Practioners' Network" bidrar till utökat samarbete mellan medlemsstater. Sekunderingar kan förstärka Sidas bidrag. EU:s angreppssätt benämnt

360°, stämmer väl överens med Sidas engagemang och bör i förekommande fall samordnas inom ramen för EUs strategiska partnerskap kring kritiska och strategiska mineraler (se figur 2 på nästa sida). EU har flera andra särskilda relationer med länder/regioner såsom Brasilien, Colombia, Japan, Kina, Mexiko, Peru, Uruguay, USA, Euromed-länderna och Afrikanska unionen.

³ Kungl. IngenjörsvetenskapsAkademien (IVA), How can the Swedish mining cluster strengthen Europe's supply of metals and minerals, February 2025, sid 11.

Figur 2: Översikt över EU:s partnerskap inom kritiska/strategiska mineraler.⁴ I november 2025 tillkom Sydafrika.

6. VÄGLEDANDE PRINCIPER OCH VERKSAMHETENS INRIKTNING

Sidas arbete med gruvsektorn utgår från EU:s och SGU:s definitioner⁵ av kritiska och strategiska mineraler kopplade till den gröna omställningen.⁶ Samtidigt efterfrågar partnerländer och svensk gruvsektor ibland stöd även kring andra metaller (t.ex. guld och silver), som inte direkt bidrar till klimatmålen. Undantag kan utvecklas till exempel på förslag från Team Sweden eller andra skäl som svarar mot partnerländers utvecklingsbehov från fall till fall.

Svarar mot Sidas verksamhetsstrategis externa mål

Mål 1. Bekämpad fattigdom genom jobbskapande, handel och utbildning

Mål 2. Främjad frihet och bekämpat förtryck

Mål 3. Utökat och effektiviserat klimatbistånd

⁴ European Parliament Research Services (EPRS), Briefing, Implementing the EU's Critical Raw Materials Act, 2024, sid 7.

⁵ [SGU – Kritiska råvaror](#).

⁶ Strategiska/kritiska mineraler är också av intresse för digitalisering, samt för rymdindustri och försvar.

Sidas stöd inriktas huvudsakligen på att:

- Säkra en människorättsbaserad ansats och ett miljöperspektiv genom hela mineralutvinningen, bearbetnings-, användnings- och återvinningskedjan för att säkra förutsättningar för civilsamhället och lokalbefolkning att identifiera och skydda sina rättigheter samt främja rättvis, inkluderande och grön tillväxt och samhällsutveckling i mineralrika utvecklingsländer.
- Stärka förmågan hos små och medelstora företag, inklusive småskalig, hantverksmässig gruvsdrift (ASM⁷) i mineralrika utvecklingsländer att ta vara på, delta i och utveckla värdekedjan med ett socialt och miljövänligt tillvägagångssätt.
- Aktivt utnyttja möjligheter för svenska aktörer, inklusive näringslivet, att genom handel, investeringar och leveranser av produkter och tjänster ställa krav, bidra med mervärde för en ansvarsfull och hållbar utveckling i mineralrika utvecklingsländers tillvägagångssätt och bidra till intressentdialoger.
- Bidra till service, digitalisering, effektivitet, yrkesutbildning (skills⁸) och jobbskapande.
- Utveckla relationerna mellan Sverige/EU och utvecklingsländer med kritiska och strategiska mineraler för att över tid minska det globala behovet och diversifiera tillgången, samtidigt som man maximerar fördelarna för utvecklingsländer.
- Bidra till EU:s Global Gateway till exempel genom deras Strategiska partnerskap kring kritiska och strategiska råvaror inkl. en så kallad 360 graders ansats i förekommande fall.
- Tillämpa internationella standarder såsom EU regelverk, IFC "performance standard" och OECD.

Investeringar i gruvsektorn kräver tillgång till förnybar energi och fungerande transportinfrastruktur. Erfarenheter från Lobito-korridoren visar på hur bristande transportinfrastruktur och tillgång till energi kan utgöra hinder för att utvinna mineraler och transport till marknader.⁹ Arbetet bör därför samordnas med Sidas insatser för infrastrukturutveckling för att driva den önskade transformationen.

Sidas engagemang fokuserar huvudsakligen på södra Afrika (framför allt DR Kongo och Zambia) och Latinamerika. Det finns därtill ett ökande intresse för Asien inte minst från den svenska utrustningsindustrin (framför allt Filippinerna och Indonesien) liksom från utrikespolitiska intressen och svenska industrins håll också i delar av Latinamerika och Centralasien där Sida inte har närvaro. Sönderingar med andra länder pågår inom Team Sweden. Sida förstärker också närvaron i Latinamerika och Asien för möjligheter till synergier med Team Sweden mellan handel och bistånd där gruvsektor är en del av potentiella samarbetsområden.

Andra aktörer på global nivå som Sida kan samarbeta med eller påverka omfattar IMF, WB, FN, OECD, regionala banker, bilaterala aktörer såsom Kanada och Australien samt mer specialinriktade internationella organisationer liksom civilsamhället.

7. UTMANINGAR OCH RISKER

Den snabbt växande efterfrågan, koncentrerade värdekedjor samt bristande kompetens och institutionell kapacitet innebär betydande genomföranderisker. Dessa omfattar även risker för brott mot mänskliga rättigheter samt negativ miljö- och klimatpåverkan. Riskerna behöver hanteras genom relevanta regelverk, stärkt institutionell kapacitet och riktade investeringar.

Mineralutvinning påverkar per definition miljön negativt, liksom människors hälsa, och leder i många länder även till negativa sociala konsekvenser. I länder med politisk instabilitet med svag styrning av mineralresurser, kan mineralexploatering kopplas till allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och bidra till väpnade konflikter¹⁰ som behöver hanteras genom särskilda insatser och riskreducerande ansatser.

Den globala gruvsektorn exponeras av såväl möjligheter som utmaningar och risker. Några av utmaningarna och riskerna sammanfattas i Box 2 (nästa sida). Balansen dem emellan avgörs inom ramen för Sidas insatsregel och handläggningsordning inför Sidas ställningstagande.

7 Artisanal Small-Scale Mining.

8 Sida, Information Brief, Skills Development, June 2025.

9 Enabel, Practitioners' Network, Sida: Practitioners' Network, Global Gateway Fact-finding mission on the Lobito Corridor, 10-13 September 2025. Mission Report, sid 4.

10 International Institute for Sustainable Environment (IISD), Green Conflict Minerals: The fuels of conflict in the transition to a low-carbon economy, August 2018, sid 1.

Box 2. Utmaningar och risker inom gruvsektorn

- **Komplex miljö med överlappande risker och möjligheter:** Gruvsektorn står inför en komplex verklighet där miljörisker, säkrade leverantörskedjor, och den gröna omställningen samverkar. Balansen mellan dessa faktorer är avgörande.
- **Brist på kapital, kompetens och kunskap:** Viktiga värdekedjor från prospektering och gruvdrift till smältverk hotas av brist på resurser. Att säkra tillräckligt med kapital och kompetens är avgörande för sektorns framtid.
- **Ansvarsfullhet och konkurrenskraft:** Metoder för att integrera ökad ansvarsfullhet i gruvindustrin är nödvändiga. Detta kan samtidigt stärka konkurrens-kraften och skapa en hållbar balans.
- **Forskning, innovation och kompetensutveckling:** För att möta framtidens utmaningar behövs ökad kompetens, forskning och innovation i alla steg av värdekedjan.
- **Responsible Business Conduct (RBC) och Environmental, Social and Governance (ESG) compliance:** RBC- och ESG-faktorer blir allt viktigare för investerare och aktörer inom gruvsektorn. Att följa adekvata RBC/ESG-riktlinjer är avgörande för långsiktig framgång, och för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden under OECD och FN. Detta omfattar bl a efterlevnad av mänskliga rättigheter, minimering av sociala och miljörisker för lokalbefolkningar, samt och kompensation eller återställande efter att negativ påverkan har skett.
- **Kompetensförsörjning:** Att säkerställa tillgång till kompetent arbetskraft är en central utmaning för gruvindustrin.
- **God styrning och korruptionsbekämpning:** Starka institutioner och effektiv förvaltning av resurser är avgörande för att undvika korruption, och säkerställa en rättvis fördelning.
- **Öppenhet och ansvarsskyldighet:** Transparens kring hur regeringar spenderar utvinningsintäkter och fattar beslut om naturresurser är avgörande för en hållbar framtid.
- **Hållbar inkluderande ekonomisk tillväxt:** Småskaliga industriföretag och andra aktörer i mineralrika länder behöver tillgång till finansiella tjänster och integrering i globala värdekedjor för att främja inkluderande hållbar ekonomisk tillväxt.

8. GENOMFÖRANDE AV PLANEN

Denna verksövergripande plan stärker helhetssynen för hur Sida bidrar till utveckling av, och förutsättningar för, en ansvarsfull gruvsektor.

Verksamheten styrs av Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft¹¹, Bistånd för en ny era, Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt¹², samt relevanta strategier.

Planen bidrar till genomförandet av Sidas verksamhetsstrategi 2024-2026 (Box 3), och årliga verksamhetsplaner. Tillsammans med Sidas delstrategi för privat sektor¹³ är planen vägledande för Sidas planering av aktiviteter och genomförande av insatser. Uppföljning av planen sker inom ramen för verksamhetsuppföljningen.

I Sidas genomförandeplaner¹⁴ identifieras prioriteringar, sektorer, partnerkategorier och finansieringsformer etc. för att möjliggöra insatser i respektive geografi utifrån styrning och tillgängliga resurser. Uppföljning av enskilda insatser följs därmed upp i ordinarie strategirapportering.

Box 3. Relevans för sidas interna målområden

Genomförande av verksamheten

- Förbättrade resultat genom bättre synergier på nationell, regional och global nivå.
- Ökad förmåga att samverka och engagera den privata sektorn och mobilisera additionella finansiella flöden.

Utveckling av organisation och metoder:

- Stärkt institutionellt samarbete med EU och partner på nationell, regional och global nivå.
- Ett utvecklat teamsamarbete och lärande som stödjer verksamhetens genomförande.

11 Regeringskansliet, UD, Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft (UD2023/01758), sid 8, 31.

12 Regeringskansliet, UD KOM, Bistånd för en ny era, Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt, 2023.

13 Sida, Intern delstrategi, Sidas arbete med privat sektor 2024-2026, 2024-06-25 (Doc nr 24/001079-1)

14 Sidas plan för genomförande och uppföljning av biståndsstrategier inom ramen för regeringens uppdrag (UD2024/17865). Dokumentet konkretiserar hur Sida omsätter regeringens strategimål och reformagendan Bistånd för en ny era i ett specifikt land, region eller tematiskt område, samt genom synergier mellan strategier.